

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

1915'İN 100. YILINDA' BİR '1965' İNCELEMESİ

Ali Murat TAŞKENT

Analist (2015-2017)

Analiz No : 2015 / 5

15.02.2015

13.02.2015

Ali Murat TAŞKENT

Serdar Korucu[1] ve Aris Nalcı[2] tarafından 2014 yılında yayınlanmış olan 1965: 2015ten 50 Yıl Önce ☀□□□□□□ 50 Yıl Sonra adlı kitap 1915in 50. yılı olan 1965de Türkiye medyasında konuyla ilgili çıkan haber ve yazılardan yapılan uzun alıntıları ve yazarların bunlar hakkındaki kısa yorumlarını içermektedir[3]. Yazarların ifadesiyle, Lübnanda başlayan ve tüm dünyaya yayılan diaspora siyasetinin temellerinin atıldığı 1965 yılında, Türk hükümeti ile kamuoyunun tutumu ve Türkiyedeki Ermenilerin tepkileri medyada çıkan yazılar üzerinden incelenmiştir. Daha çok bir basın taraması olan bu kitap, konuyla ilgililer için kolay okunabilecek 75 sayfalık bir çalışmadır. Kitapta günümüz basınındaki tepkiler ile 1965 yılındaki basının tepkileri arasında bir benzerlik kurulmaya çalışılmakta ve bugünün söylemlerin temellerini 1965 yılında atıldığı iddia edilmektedir.

1965 yılı kitabın yazarları tarafından 1915te soykırımla birlikte dünyanın dört bir yanına dağılan bir nüfusun, yerleştiği yeni topraklarda artık siyaset yapabilme gücüne eriştiği, fikirlerini yeni vatanında yüksek sesle dile getirdiği, ataları için adalet aramaya başladığı tarih olarak tanımlanmaktadır[4]. Yazarlar amaçlarının Ermeni Soykırımının 50. yıldönümünde neler yaşandığını hatırlatmak olduğunu söylemektedirler. Oysa ki, kitap Ermeni Soykırımının 50. yıldönümünde neler yaşandığını değil bu yaşananların Türkiye basınında nasıl yorumlandığı hakkındadır. Bu amaçla yaptıkları araştırma sonucunda Türkiyenin tarihsel reflekslerinin değişmediği kitabın temel argümanı olarak sunulmaktadır. Yazarlara göre bu refleksler, Ermeni Soykırımı tartışmasını çıkartan iç ve dış mihrak arayışı, Ermeniler, Türkleri savaş döneminde Ruslarla birleşip arkadan vurdu, asıl soykırımı onlar yaptı tezi ve Ermeni toplumundan Ankaranın politikasına bağlılığını

göstermesinin beklenmesidir[5]. Bunların yanında, 23 Nisan 2014de dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğanın ortak acı temalı taziye mesajının tarihsel süreçte farklı bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir. Bu mesajın kimileri tarafından karşı tarafa uzatılan bir el, kimileri tarafından ise soykırım inkarının bir uzantısı olarak değerlendirildiğine değinen yazarlar, taziye mesajından sonra Türkiyedeki Ermeni toplumundan gelen çeşitli olumlu tepkilerden, bağlılık ve 1915te ölen Müslümanlar için verilen taziye mesajlarından bahsetmektedirler. Ermeni toplumundan gelen bu tepkilere rağmen, Türkiyenin de bu taziye mesajına karşılık ASALA terörü sonucu hayatını kaybeden diplomatlar dolayısıyla karşıdan özür beklediği ve bunun da geçmişten gelen bir refleks olduğu ileri sürülmektedir [6].

Kitapta, Ermeni Katliamının 50.yılı münasebetiyle 24 Nisan 1965 tarihinde Beyrutta bir gösteri düzenleneceği haberlerinin Türkiyedeki gazeteler tarafından Kıbrıs sorunu bağlamında dış mihrak söylemi temelinde Kıbrıslı Rum-Yunanistan planı şeklinde algılandığı/yansıtıldığı belirtilmektedir. Aziz Nesin gibi sol görüşlü yazarların ise bu gösterileri Amerikan emperyalizminin kışkırtması olarak gördüklerine değinilmektedir[7]. Bu dönemde Kıbrıs sorunun çok sıcak bir konu olduğu ve dönemin Kıbrıs Dışişleri Bakanı Spyros Kyprianounun 25 Ocak 1965te BM Genel Kurulunda Kıbrısta Rum vahşetinden bahsediyorlar ☀ Nisanın 24ünde Türklerin Ermenilere yapmış olduğu vahşetin ne derecede olduğunu bütün dünya görecektir[8] dediği düşünüldüğünde, Türkiye basınının böyle bir algı içinde olmasının uluslararası arenadaki siyasi gelişmelerin bir neticesi olduğu düşünülebilir. Ne var ki, yazarlar konunun bu boyutu hakkında yorum yapmayarak, meselenin önemli bir bileşenini görmezden gelmekte ve özcü bir takım imalar yapmaktadırlar. Türkiye basının 1965deki olaylarını değerlendirirken yaptıkları çıkarımlar bizlere, soykırımın inkarı tezinin aksine, Türkiye basınının konu hakkındaki naifliğini de gösteren bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Ne var ki, yazarlar böyle bir sonuca ulaşmamışlardır.

Hürriyet gazetesi Ankara muhabiri Cüneyt Arcayürekin Lübnanda anma töreni düzenleneceğine dair haberlerden sonra yazdığı bir yazısında geçen çalışkan, bilgili vatandaşlık görevini yapan Türk vatandaşı Ermenilerin böyle bir kampanyadan üzüntü duymamaları imkansızdır cümlesine vurgu yapan yazarlar, Türkiyedeki Ermenilerin bu faaliyetlere gösterdikleri tepkilerden ve verdikleri Türkiyeye bağlılık mesajlarından bahsetmektedirler. Yazarlar, sadakatleri sorgulanan Türkiyedeki Ermenilerin baskıyla bu tip mesajlar vermeye zorlandıklarını ima etmektedirler[9]. Kitap, Milliyet gazetesinin Washington temsilcisi Osman Aykutun yazısını da bu çerçevede değerlendirmekte ve bu yazıdaki Velhasıl Türkiye olarak, Türk olarak bu patırtılı yıldönümü anma sözlerini tebessümle karşılamak, gülünçlüğünü belirtmemek en iyisi ☀ En büyük hata sinirlenmek ve bu işlerle ilgisi olmayan Ermenileri suçlamak olacak cümlesini Cumhuriyet döneminde yaşanan pogromları hatırlatarak, Türkiyedeki Ermenilere aba altından sopa gösterilmesi şeklinde yorumlamayı tercih etmektedir[10]. Ne var ki, bu yazıyı yazarların yaptığının aksine Türkiye halkına itidal çağrısı şeklinde de algılamak mümkündür. Bu noktada yazarların öznel fikir ve tercihlerinin yaptıkları yorumları ne denli belirlediği görülmektedir.

Türkiyeye ve Atatürke bağlılıklarını dile getirmek için Türkiyeli bir grup Ermeninin 24 Nisanda Taksimdeki Atatürk anıtına çelenk bırakmasına dair haberler de kitapta yer

almaktadır. Gazetelerin anıta çelenk bırakan 30 kişiyi Türkiyede yaşayan 80 bin Ermeniyi temsil eder şekilde yansıttıkları belirtilmektedir[11]. Bunun yanında, Paskalya günü vesilesiyle Patrik Şınrohk Kalustyanı ziyaret eden kişiler arasında bulunan İstanbul Belediyesi Protokol Müdürü Feridun Baysarın Patrikten 24 Nisandaki Taksimdeki Atatürk anıtına çelenk bırakma merasimine katılmasını istemiş olabileceğinden bahsedilmiştir[12]. Yazarlar, bu yolla çelenk bırakma olayının Türk yetkililer tarafından tertip edildiğini ima etmekte, bu merasime katılan Ermenilerin Türkiyedeki tüm Ermeni halkını temsil etmediğini söylemektedirler. Buna karşılık, 1965te Türkiyedeki tek muhalif eylem olan bir grup üniversiteli gencin protesto gösterisini Türkiye Ermeni toplumunun genç kesiminin gazetelerde gösterilen ve Ermeni toplumuna mal edilen yazılar ve mektuplarla hemfikir olmadıklarının en açık göstergesi [13] olarak değerlendirmekte ve bu gösteriye katılanların tüm genç Ermenileri temsil ettiği şeklinde okunabilecek yorumlarda bulunmaktadırlar. Bir başka deyişle, yazarlara göre, Taksime çelenk bırakanlar tüm Ermeni halkını temsil etmezken, protesto eylemine katılanlar tüm Ermeni gençliğini temsil etmekteydiler. Yazarların bu hükme nasıl ve neye göre vardıkları açık olmasa da, yazarların bu tavrı kendilerinin bakış açıları ve belli hükümlere nasıl kolaylıkla vardıkları hakkında fikir vermektedir.

Kitapta, o dönemde Türk medyasında Türk-Ermeni dostluğunu ön plana çıkartan yazıların kötü hatıraların sümen altı edilmesi amacıyla yazıldığı ifade edilmekte[14], Ermeni Soykırımı suçlamalarına karşı Ermeni Mezalimi tezinin ve biz yaptık ama onlar da yaptı söyleminin ve tarihi tarihçilere bırakmak gerek iddiasının temellerinin o günlerde atıldığı iddia edilmektedir[15]. Tam da bu noktada, yazarlar tarafından tarihin tarihçiler tarafından araştırılması önerisinin reddedilmesi değil, aksine desteklenmesi beklenmektedir; ancak bu sayede sümen altı edilen kötü hatıralar ortaya çıkabilir ve kimin kime ne yaptığı öğrenilebilir. Ne var ki, yazarlar bu konumda değillerdir.

Kitabın sonuç bölümünde Türkiyenin suçlamalara karşılık savunmasının (asıl mağdurun Türk halkı olduğu ve dış mihrakların kışkırtması) hep aynı olduğu savlanmaktadır. Bu yolla Türkiyedeki Ermeni toplumuna baskı yapıldığı ve onlara aba altından sopa gösterildiği ileri sürülmektedir. Buna karşın, Ermeni diasporasının tek amacının Osmanlı İmparatorluğunun varisi olan Türkiye Cumhuriyetinin soykırımı tanıması olduğu, buna karşılık Türkiyenin uluslararası arenada tüm gücünü kullanarak diasporayı susturmaya çalıştığı iddia edilmektedir. Bu durumun sesini duyuramayan her kesimin silaha sarıldığı 70li yıllara yani 42 Türk diplomatının katleden ASALA terör örgütünün ortaya çıkmasına kadar devam ettiğini söylenmektedir[16]. Ne var ki, kitapta bu iddiaları destekleyecek veri yoktur. Kitabın son cümlesinde geçen sesini duyuramayan her kesimin silaha sarılması ifadesi yazarların ASALA ve JCAG-ARA örgütleri ve eylemlerinin doğal bir sonuç olduğunu varsaydıklarını göstermektedir. Ne var ki, sebebi ne kadar haklı olursa olsun, şiddet ne olağan ne de doğrudur.

Genel olarak bakıldığında, bu kitap içinde barındırdığı uzun alıntılar nedeniyle Türkiye basınının ilk defa karşı karşıya kaldığı Ermeni Soykırımı suçlamasındaki genel tutumunu göstermesi açısından faydalı olabilecek bir arşiv çalışmasıdır. Ancak kitaptaki az sayıdaki yorum, yazarların ellerindeki veriyi yorumlama konusunda yaşadıkları sıkıntıları göstermekte ve bu kitabın değerini etkilemektedir. Yazarların veriyi yorumlamak

konusunda yaşadıkları sıkıntıların ise kendi öznel ve siyasal konumlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, kitaptaki uzun alıntılar okuyucuyu veriyle buluşturmaktadır ve bu sayede okuyucunun kendi yorumunu geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Yazarların retrospektif, özcü, taraflı ve verinin incelenmesinden önce kafalarında var olan fikirleri veriye dayatarak yaptıkları çıkarımların okuyucu tarafından görülebilmesine imkan vermektedir. Yazarların, açık yorumlar yerine ima etme yönündeki tercihlerini de konunun tam olarak özümsenememiş olduğuna bağlamak mümkündür.

1965: 2015ten 50 yıl önce…1915ten 50 yıl sonra

Serdar Korucu-Aris Nalcı

İstanbul: Propaganda Yayınları, Aralık 2014, 75 sayfa

(İlk basım: Ermeni Kültürü ve Dayanışma Derneği Yayınları, 2014)

ISBN: 978-1-927893-42-5

Dil: Türkçe

[1] Serdar Korucu, CNN Türkte editör olarak çalışmaktadır. Radikal, Agos, Express ve Birgüne haberler yapan, yazıları Taraf Gazetesi ve Milliyet Kitap Ekinde yayınlanan Serdar Korucu, 2009 yılında Güncel Yayıncılıktan Yabancı Gazetecilerin Gözüyle Kürt Sorunu Nasıl Çözülür?, 2014te Suriye Yerle Bir Olduktan Sonra adlı kitapları kaleme almıştır.

[2] Aris Nalcı, İMC Televizyonunda haber müdürlüğü yapmakta ve aynı kanalda Gamurç isimli programı hazırlamaktadır. Yazıları düzenli olarak T24 sitesinde yayınlanmaktadır. 1998 yılında Agos gazetesinde gazeteciliğe başlayan Aris Nalcı, sırasıyla fotoğrafçı, muhabir, editör, haber müdürü ve yazı işleri müdürü olarak görev yapmıştır. Agos, Birgün, Evrensel, Özgür Gündem, Radikal ve Zaman gazetelerinde makaleleri yayınlanan Nalcı Objective Araştırmacı Gazetecilik Programının bursiyeridir.

[3] Kitapta Türkçe yayınlanan Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Haber, Hürriyet, Meydan, Milliyet, Ulus, Tercüman, Yeni İstanbul, Yeni Gazete ve Zafer gazeteleri ile Akbaba ve Yön dergilerinin yanında, Ermenice yayınlanan Jamanak ve Marmara gazetelerinden makale ve haberlerin derlemesi yapılmıştır.

[4] Serdar Korucu ve Aris Nalcı, *1965: 2015ten 50 yıl önce ☀□□□□□□ 50 yıl sonra*, Propaganda Yayınları, İstanbul 2014, s.9. Ne var ki, yazarlar Ermeni diasporasının en azından 20.yüzyılın başından beri aktif şekilde siyaset ve lobicilik yapmaya başladığı gerçeğini ya bilmemekte ya da görmezden gelmektedirler.

[5] Ibid, s.11.

[6] Ibid, s.12.

[7] Ibid, s.56.

[8] Ibid, s.16.

[9] Ibid, s.17.

[10] Ibid, s.20.

[11] Ibid, s.50

[12] Ibid, s.69

[13] Ibid, s.60.

[14] Ibid, s.22.

[15] Ibid, s.51

[16] Ibid, s.75

Yazar Hakkında :

Ali Murat Taşkent, Nisan 2015 ile Eylül 2017 arasında Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) analist olarak çalışmıştır. Taşkent, Kafkasya ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerinde çalışmalar yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: TAŞKENT, Ali Murat. 2026. "1915'İN 100. YILINDA' BİR '1965' İNCELEMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2015 / 5. Şubat 15. Erişim Ekim 30, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Analiz/1915-IN-100-YILINDA-BIR-1965-INCELEMESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır